

Clasa medie în Republica Moldova: realități și perspective

Ludmila Malcoci*

Victor Mocanu*

Centrul de Sociologie și Psihologie Socială, Institutul de Cercetări Juridice și Politice,
Republica Moldova

Abstract: The article presents the results of the sociological research of the middle class in the Republic of Moldova. Analyzing the concepts of social stratification and middle class, the authors argue the methodology of the middle class research in the Republic of Moldova and come with arguments regarding the stratification of the population of the country into several social groups according to occupational status, material welfare and social self-positioning. According to their opinion, the level of education, the socio-occupational status and the level of well-being determine the positioning of individuals in different strata. Thus, the people with higher level of education, occupational status, and welfare, have higher chances to be positioned in the upper groups, and vice versa. Based on the analysis of social classes in the Republic of Moldova, the authors conclude that Moldovan society is very polarized – with a small number of wealthy people at the top of the pyramid and a very large number of poor people at the base of the pyramid. The middle class is not heterogeneous: it is divided into the lower middle class, the core middle class and the upper middle class. The core middle class has similar characteristics with the middle class in Western countries and is characterized by high socio-occupational status, high level of well-being and self-positioning in the middle class, but unfortunately it is quite low and constitutes only 3%-5% of the population. However, the research is showing that there is a strata ranged from 5% to 30% of population, depending of the parameters they combine, between the lower middle class and the core middle class. This social group, also called proto middle class, in certain circumstances could complement the core middle class.

Keywords: *stratification; social groups; social classes; middle class.*

Cuvinte-cheie: *stratificare; grupuri sociale; clase sociale; clasa medie.*

Introducere

Cercetarea structurii de clasă și a clasei medii în Republica Moldova a devenit o temă destul de actuală și importantă în ultimele decenii. Acest fapt este explicat, pe de o parte, de transformările social-economice și politice care au avut loc în această țară în rezultatul procesului de tranziție de la un sistem socialist la unul capitalist, iar pe de altă parte, de procesul de asociere a Republicii Moldova la Uniunea Europeană. Cercetările

efectuate în ultima perioadă de timp denotă schimbări esențiale în structura de clasă a populației Republicii Moldova, care se manifestă prin crearea unor grupuri sociale noi, care se deosebesc în funcție de mărimea veniturilor, proprietăți, nivel de educație, putere politică și economică, statut social. Un rol important în schimbarea structurii de clasă îl are și migrația excesivă din ultimele două decenii, care a favorizat exodul resurselor umane tinere și calificate din Republica Moldova spre alte țări dezvoltate, dar totodată a contribuit și la schimbarea valorilor

* Centrul de Sociologie și Psihologie Socială, Institutul de Cercetări Juridice și Politice, Republica Moldova. E-mail: atitudinemd@gmail.com.

sociale și la mărirea bunăstării unor grupuri de populație. Apariția grupurilor sociale noi necesită studii aprofundate și complexe în vederea identificării factorilor determinanți ai acestora, mărimii lor, caracteristicilor esențiale, sistemului de valori, modului de viață, stării economice, sociale și politice.

Studierea structurii de clasă și a mărimii clasei medii este importantă și din perspectiva nevoii de a măsura nivelul de bunăstare social-economică și sustenabilitatea reformelor efectuate în Republica Moldova în ultimii ani. Este bine cunoscut faptul că o clasă medie numeroasă este un indiciu al gradului înalt de dezvoltare socio-economică al oricărei țări, și viceversa: cu cât clasa medie este mai redusă, cu atât nivelul de bunăstare a țării este mai mic. Determinarea mărimii clasei medii în Moldova și a premiselor dezvoltării acesteia poate să contribuie la identificarea măsurilor necesare pentru promovarea schimbărilor socio-economice și politice favorabile dezvoltării clasei medii în Moldova.

Nevoia de studiere a clasei medii în Moldova este argumentată și de necesitatea pilotării unei metodologii de cercetare a stratificării sociale, care va putea fi aplicată pentru cercetările ulterioare în domeniul dat. Este bine cunoscut faptul că până în prezent nu există o metodologie unică de măsurare a clasei medii și aceasta variază de la țară la țară, iar uneori chiar și pe teritoriul unei singure țări. Acest fapt creează impedimente pentru compararea datelor privind clasa medie în diferite țări.

Din cele menționate mai sus reiese că scopul acestui articol constă în analiza stratificării sociale în Republica Moldova în condițiile transformării societății în funcție de diferiți parametri: statut socio-economic, bunăstare, autopozitionare socială și estimarea mărimii clasei medii. Totodată, sunt determinați factorii care stau la baza stratificării sociale; caracteristicile sociale, economice și politice ale diferitor straturi sociale; precum și premisele dezvoltării clasei medii în Republica Moldova. O atenție aparte este acordată metodologiei de cercetare a structurii de clasă și de estimare a mărimii clasei medii

nucleu, precum și a proto clasei medii, sau a stratului social, care în anumite condiții ar putea completa clasa medie nucleu.

Structura articolului include: analiza noțiunilor de bază utilizate în cercetare, metodologia cercetării și rezultatele de bază ale cercetării. Rezultatele cercetării cuprind următoarele aspecte: stratificarea populației în funcție de statutul socio-ocupational, venituri și autopozitionare socială; estimarea clasei medii în Republica Moldova și concluzii.

Articolul este scris în baza cercetării clasei medii în Republica Moldova, realizată de către Centrul de Sociologie și Psihologie Socială al Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice în perioada 2015–2018.

Delimitări conceptuale

Stratificarea socială

Stratificarea socială stă la baza diferențierii/grupării indivizilor în socium. În literatura de specialitate există diferite definiții ale stratificării sociale. Astfel, P. Sorokin definește stratificarea socială drept o „distribuție inegală a drepturilor și privilegiilor, datoriilor și disponibilităților, a puterii sociale și a influenței între membrii unei societăți” (Sorokin, 1959, 11). T. Parsons consideră că stratificarea socială „este clasificarea diferențiată a elementelor ce compun un sistem social dat și calificarea lor ca superioare/inferioare unele față de altele după valori importante pentru societate” (Parsons, 1949, 166). Stratificarea socială este definită uneori și ca proces, în rezultatul căruia subiecții vieții sociale se poziționează diferit în socium și se pot grupa după anumite criterii. În toate definițiile menționate mai sus, caracteristicile de bază ale stratificării sociale sunt diferențierea, distribuția inegală și inegalitatea.

Analizând stratificarea socială atât din perspectiva teoriei marxiste, conform căreia distincțiile dintre clase sunt exclusiv bazate pe criterii economice, criteriul principal fiind cine deține proprietatea și controlul asupra mijloacelor principale de producție economică într-o societate, cât și din perspectiva

teoriei weberiene care susține că formarea claselor este influențată de mai mulți factori: raportul față de mijloacele de producție, educația, calificarea și profesionalismul, am ajuns la concluzia că factorii de bază ai diferențierii sociale sunt multidimensionali și pot fi de natură economică, socială și politică. Clasele sociale nu au dispărut și continuă să fie o expresie a stratificării sociale în societatea contemporană. Poziționarea indivizilor în clase sociale este determinată de nivelul de educație, statutul socio-profesional, nivelul de bunăstare. Statutul social și apartenența la partidul dominant sunt dimensiuni care influențează de asemenea bunăstarea materială și locul indivizilor în spațiu. Societatea contemporană poate fi divizată în următoarele clase: clasa superioară (cei bogați, antreprenorii, industriașii, precum și stratul superior al managerilor, care deține sau controlează direct mijloacele de producție), clasa de mijloc (care include în cea mai mare parte „gulere albe” și specialiști) și clasa muncitoare („gulere albastre” sau persoane angajate în munca manuală). În unele țări industrializate, precum Franța și Japonia, un rol important îi este atribuit celei de-a patra clasă – țăranii, oamenii angajați în producția agricolă tradițională. În lumea a treia, țăranii continuă să constituie cea mai numeroasă clasă (Giddens, 2009, 449–460). Stratificarea socială se caracterizează prin mobilitate socială, fapt ce conduce la inconsistența statuturilor sociale ale indivizilor și la o cristalizare redusă a acestora.

Clasa medie

Analiza literaturii tematice a scos în evidență faptul că nu există o definiție unică pentru clasa medie: unii sociologi definesc clasa medie în baza nivelului de bunăstare, alții – în baza statuturilor socio-ocupaționale, iar alții – în baza nivelului de educație. Astfel, clasa medie este considerată o clasă care ocupă o poziție de mijloc între clasa de jos (clasa celor săraci) și clasa de sus (clasa celor bogați); un grup socio-economic eterogen,

mobil, alcătuit din persoane cu nivel de educație înalt din sfera businessului, liber profesioniști, lucrători înalt calificați, fermieri înstăriți etc.; venitul acestei clase este mai mare decât al celor din clasa de jos, dar este mai mic decât al celor din clasa de sus. O caracterizare mai complexă a clasei medii este dată de către sociologul rus T. Zaslavcaia. În baza analizei literaturii occidentale, ea sintetizează următoarele caracteristici specifice clasei medii: (1) clasa medie este o totalitate a grupurilor sociale care ocupă o poziție de mijloc între clasele de jos și clasele de sus și care îndeplinește o funcție interactivă de mediator social pentru acestea; (2) clasa medie este o parte a societății destul de înstărită, care dispune de proprietăți ce îi asigură un nivel de independență economică, libertatea alegerii câmpului de activitate etc. Calitatea înaltă a modului de viață, gradul înalt de satisfacere a calității vieții, încrederea determină cointeresarea clasei medii de a păstra ordinea socială existentă, fapt ce îi atribuie funcția de stabilizator social al societății; (3) clasa medie este un element al structurii sociale, care îmbină în rândurile sale cele mai calificate cadre ale societății, care se caracterizează prin profesionalism, potențial mare de activitate, activism civic. Prin aceasta poate fi explicat prestigiul social înalt al clasei medii și rolul ei de agent al progresului social tehnologic și social economic; (4) în țările occidentale dezvoltate, clasele medii, care constituie cea mai mare parte a populației, au un rol, pe de o parte, de purtători ai intereselor sociale, iar pe de altă parte, de purtători ai culturii naționale, care se caracterizează prin anumite valori, norme, modele de comportament, moduri de viață etc. Distribuind modelele de cultură proprie în straturile de jos și de sus ale societății, clasa medie are un rol de integrator cultural al societății (Zaslavcaia și Groмова, 1998). Anume această abordare a clasei medii ne-a servit drept bază metodologică pentru identificarea și estimarea clasei medii în Republica Moldova.

Metodologia cercetării

Drept bază teoretico-metodologică pentru cercetarea clasei medii în Republica Moldova au servit teoriile clasice privind stratificarea și mobilitatea socială (K. Marks, M. Weber, T. Parsons, P. Sorokin, K. Davis, W. Moore, R. Dahrendorf, A. Giddens), precum și cercetările contemporane în domeniul stratificării și al clasei medii din SUA, țările Uniunii Europene și țările spațiului CSI, inclusiv Rusia.

În baza analizei literaturii de specialitate s-a constatat că nu există o metodologie unică de măsurare a clasei medii și aceasta variază de la țară la țară, iar uneori chiar și pe teritoriul unei singure țări. Astfel, unii cercetători americani (B. D'Agostino, Elwell, G. Burtless) determină clasa medie în baza venitului anual al gospodăriilor casnice, alții (Robert Solow) – în baza distribuției gospodăriilor casnice în quintile, iar alții (R. Putnam) – în baza nivelului de educație (Pressman, 2015). În țările Uniunii Europene, estimarea inegalităților sociale și a clasei medii este efectuată în baza veniturilor prin intermediul cercetării transnaționale *Luxembourg Income Study (LIS)* (Muller și Brien, 2009). *LIS* dispune de cea mai mare bază de date disponibilă pe venituri, inclusiv pentru SUA și Canada. Datele colectate de la mai multe țări în baza unei metodologii comune oferă posibilitatea comparării longitudinale a datelor. Cercetările clasei medii în Rusia, de asemenea, au la bază diferite criterii de măsurare: a) autodeterminarea respondenților, b) indicatori integrați în bază de educație, venit, bunăstare, autoidentificare, c) abordarea pragmatică a economiei de piață (Sobolev, 2013; Avraamova, 2002). Mărimea clasei medii variază în funcție de instrumentele de măsurare. În conformitate cu rezultatele unor cercetări bazate pe venituri, mărimea clasei medii este cea mai mare în țările de Nord (Suedia, Norvegia și Finlanda) (70%-80%), după care urmează Franța, Germania și Italia (între 60% și 70%) și cele trei țări anglo-saxone: SUA, Canada și Marea Britanie (între 55% și 60%) (Pressman, 2016). În funcție de

mărimea veniturilor, gospodăriile din clasa de mijloc variază foarte mult de la o țară la alta: de la 2.500 EUR în Lituania la mai mult de 36.000 EUR în Luxemburg, acest lucru datorându-se decalajului în venituri între țările europene (Juc și Spătaru, 2014, 18). În Rusia, mărimea clasei medii evocată de către cercetători variază între 20% și 27% (Sobolev, 2013).

Mărimea clasei medii în Republica Moldova a fost măsurată în baza abordării complexe cu utilizarea indicatorilor integrați (Mălcoci și Mocanu, 2017, 18–27). Astfel, stratificarea socială a fost efectuată în baza a trei indicatori de bază: a) statutul socio-profesional, b) nivelul de bunăstare și c) autoidentificarea cu clasa socială. Statutul socio-profesional al respondenților a fost determinat în baza ocupației acestora: conducător în diferite organizații, instituții; specialiști cu nivel superior de calificare; specialiști cu nivel mediu de calificare, funcționari administrativi; lucrători în servicii; lucrători calificați în agricultură, silvicultură etc.; muncitori calificați; muncitori necalificați. Nivelul de bunăstare al respondenților a fost determinat în baza indicatorului – gradul de corespundere a veniturilor necesităților familiei. Astfel, grupurile de respondenți au fost structurate în felul următor: a) venitul este cu mult mai mic decât are nevoie familia; b) venitul este puțin mai mic decât are nevoie familia; c) venitul este cam egal cu nevoile familiei; d) venitul este puțin mai mare decât nevoile familiei; e) venitul este cu mult mai mare decât nevoile familiei. Alți doi indicatori utilizați la determinarea nivelului bunăstării sociale au fost – posesia și vechimea mașinii în proprietate (până la 5 ani, 6–10 ani, 11 ani și mai mulți). Autoidentificarea cu clasa socială a fost măsurată în baza indicatorului: clasa socială cu care vă autoidentificați. Respondenții au fost rugați să se autoidentifice cu una din cele 10 poziții amplasate pe scara socială, unde 1 – clasa de jos și 10 – clasa de sus. În rezultatul cercetării au fost elaborate 4 clase sociale: a) clasa medie de sus, b) clasa medie nucleu, c) clasa medie de jos și d) clasa de jos.

La etapa a doua a fost efectuată tipologizarea respondenților în funcție de statutul socio-ocupational, nivelul de educație și nivelul de bunăstare și au fost delimitate 6 straturi sociale în Republica Moldova, care se deosebesc după calitatea vieții și modul de trai. Acest fapt ne-a oferit posibilitatea să identificăm straturile sociale care ar avea un potențial mai mare pentru dezvoltarea clasei medii.

La etapa a treia am încercat să delimităm grupurile sociale care ar putea servi drept clasă medie în trei substraturi: clasa medie de jos, proto clasa medie și clasa medie nucleu. Astfel, conform metodologiei elaborate de T. Zaslavscia și Gromova (1998), clasa medie de jos include respondenții care corespund doar unui criteriu de identificare, proto clasa medie include respondenții care corespund la două criterii de identificare și clasa medie nucleu – respondenții care corespund tuturor celor trei criterii de identificare. Acest fapt ne-a permis să stabilim atât mărimea clasei medii nucleu, cât și să prognozăm dezvoltarea clasei medii pe termen mediu.

Metodele de cercetare utilizate au fost interviul standardizat, focus grupurile, analiza

datelor statistice. Interviul standardizat a fost aplicat pe un eșantion de 1.179 de respondenți aleși prin metoda de eșantionare aleatorie. Mai bine de 300 de persoane au participat în discuțiile organizate în cadrul a 28 de focus grupuri organizate cu diferite categorii de populație în funcție de mediul rezidențial, vârstă, statut socio-ocupational, venituri.

Rezultatele cercetării

Stratificarea populației în funcție de statutul socio-ocupational

În conformitate cu rezultatele cercetării, respondenții s-au distribuit în felul următor în funcție de statutul socio-ocupational: conducători și funcționari superiori, specialiști cu nivel superior de calificare – 24%, specialiști cu nivel mediu de calificare, funcționari administrativi – 36%, lucrători calificați în agricultură, silvicultură, muncitori calificați – 15%, muncitori necalificați – 6%, alte grupuri (studenți, pensionari) – 19% (Figura 1).

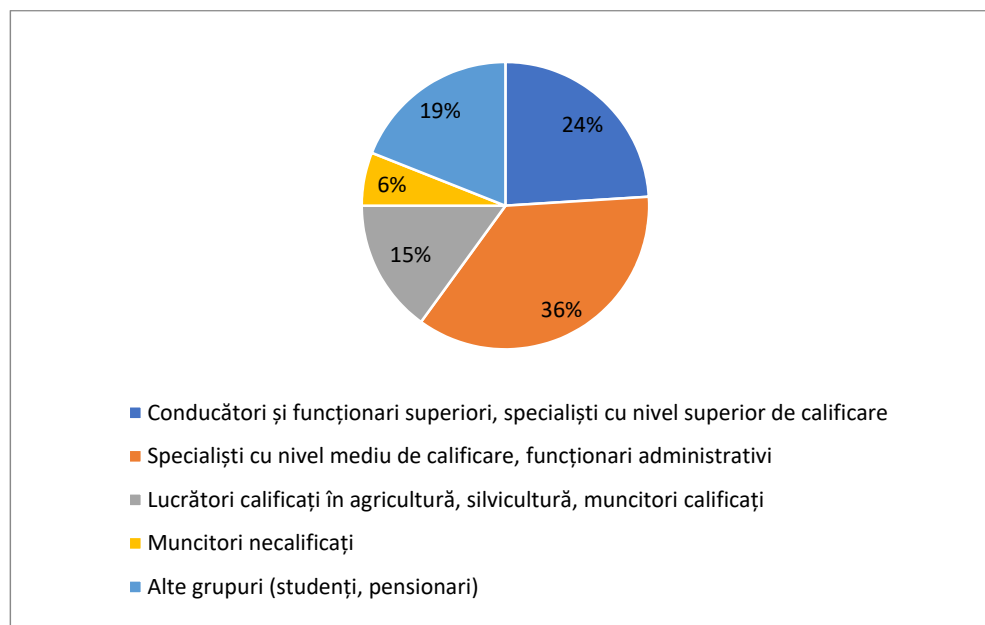

Figura 1: Distribuția respondenților în funcție de statutul lor socio-ocupational, %

Analiza grupurilor sociale în funcție de nivelul de educație a scos în evidență faptul că odată cu creșterea statutului socio-ocupational al respondenților se mărește ponderea celor cu nivel de studii înalte și descrește ponderea celor cu nivel de studii reduse. Astfel, în grupul conducătorilor și funcționarilor superiori, specialiștilor cu nivel înalt de calificare, 84% dintre respondenți au studii superioare sau postuniversitare, 12% din respondenți – studii medii de specialitate și 3% – studii medii generale sau gimnaziale. În grupul de specialiști cu nivel mediu de calificare, funcționari administrativi și lucrători în servicii, 27% dintre respondenți au studii superioare sau postuniversitare, 54% – studii medii de specialitate sau secundar profesional, 15% – studii medii generale și 4% – studii gimnaziale. În grupul lucrătorilor calificați în agricultură, silvicultură, muncitorilor calificați, 13% dintre respondenți au studii superioare, 55% – studii medii de specialitate sau secundar-profesionale, 21% – studii medii generale, 9% – studii gimnaziale și 1% – studii primare sau fără școală. În mediul muncitorilor necalificați, 9% – au studii superioare, 41% – studii medii de specialitate sau secundar-vocaționale, 19% – studii medii generale, 26% – studii gimnaziale și 6% – studii primare sau fără studii.

Analiza comparativă a grupurilor socio-ocupationale denotă anumite inegalități în ceea ce privește activitatea profesională și condițiile de muncă, veniturile, proprietățile, modul de viață, autopозиționarea pe scara socială și activismul politic.

În cazul conducătorilor și funcționarilor superiori, specialiștilor cu nivel înalt de calificare s-a constatat că mai bine de 90% dintre ei sunt angajați cu contract de muncă pe o perioadă nedeterminată, beneficiază de contribuții sociale plătite de patroni și de concedii anuale plătite. Marea majoritate se simt în siguranță la locul de muncă și nu se tem că vor deveni șomeri. Peste 40% dintre ei sunt mulțumiți de viață și cred că au obținut în viață tot ce trebuie să le revină după merit și chiar mai mult. Deși au un statut social înalt, veniturile a mai bine de 2/3 dintre respondenți

sunt mai reduse decât nevoile lor. Doar 1/3 dintre cei chestionați au menționat că veniturile lor sunt egale cu nevoile sau chiar puțin mai mari decât nevoile. Calitatea vieții este mai înaltă decât în celelalte grupuri de respondenți. Astfel, fiecare al treilea respondent a indicat că a fost în ultimele 12 luni la odihnă peste hotare, iar 43% dintre respondenți au menționat că își pot permite să întrețină copiii la studii peste hotare cu sau fără limitări. Peste 50% dintre respondenți au locuințe amplasate în raioane prestigioase. În cazul marii majorități a respondenților, locuințele sunt conectate la rețele centralizate de apă și la internet. În mai bine de 50%, locuințele sunt conectate la rețeaua centrală de încălzire. 2/3 dintre cei chestionați din acest grup posedă automobile funcționale, iar fiecare al doilea posesor de automobile a indicat că mașina sa este sub 10 ani vechime. Respondenții din acest grup sunt mai activi politic și social comparativ cu celelalte grupuri. Astfel, fiecare al treilea respondent a indicat că a participat la unele acțiuni de protest în ultimii 5 ani. 14% dintre respondenții din acest grup se consideră drept clasa medie de sus, 38% – clasa medie nucleu, 38% – clasa medie de jos și 10% – clasa de jos.

În mediul specialiștilor cu nivel mediu de calificare, funcționarilor administrativi, ponderea persoanelor angajate cu contract de muncă este mai redusă decât în cazul grupului de mai sus și constituie 80%. Tot atâția beneficiază de contribuții sociale plătite de patroni și de concedii anuale plătite. Mai bine de jumătate dintre respondenți au siguranță în capacitățile lor și în faptul că ei sunt căutați pe piața muncii și nu se tem că pot deveni șomeri. Ca și în cazul grupului analizat mai sus, circa 40% cred că au obținut în viață tot ce și-au dorit și chiar mai mult. Ponderea persoanelor care au indicat că veniturile sunt egale cu nevoile lor sau chiar sunt puțin mai mari decât nevoile este de aproape două ori mai redusă decât în cazul grupului de mai sus și constituie 14%. Mai bine de 80% au menționat că veniturile lor sunt foarte reduse și nu corespund nevoilor familiilor lor. Comparativ cu grupul de mai sus,

este mai redusă ponderea celor care își pot permite să întrețină un copil la studii peste hotare (27%) și care beneficiază de diferite servicii comunitare, cum ar fi conectarea la rețeaua centralizată de apă (68%), conectarea la rețeaua de încălzire (38%), instalarea unor dotări sanitare în locuințe (72%). În ceea ce privește odihna peste hotare în ultimele 12 luni (1/3 dintre respondenți) și conectarea locuinței la internet (80%), ponderea respondenților este similară. Este mai redusă ponderea respondenților care posedă automobile funcționale, inclusiv de până la 10 ani. Astfel, doar fiecare al doilea respondent a indicat că are un automobil, dintre care 44% – mai noi de 10 ani. Poziționarea în clase este de asemenea diferită comparativ cu grupul de mai sus. Astfel, se reduce ponderea persoanelor care s-au plasat în clasa medie de sus (de la 14% la 13%), în clasa medie nucleu (de la 38% la 28%) și crește ponderea persoanelor care s-au autopozitionat în clasa medie de jos (de la 38% la 46%) și a celor care s-au autopozitionat în clasa de jos (de la 10% la 13%). Se reduce considerabil și ponderea persoanelor care sunt active social și politic. Astfel, în cazul acestui grup doar fiecare al cincilea respondent a indicat că a participat la acțiuni de protest în ultimii 5 ani.

În cazul lucrătorilor calificați în agricultură, silvicultură, muncitorilor calificați, ponderea persoanelor angajate cu contract de muncă se reduce puțin comparativ cu grupurile caracterizate mai sus. Astfel, doar 2/3 au indicat că sunt angajați cu contract de muncă și beneficiază de contribuții sociale plătite de patroni și de concedii anuale plătite. În acest grup se reduce simțitor ponderea persoanelor încrezătoare în forțele proprii și în capacitățile lor și crește ponderea celor care se tem de ziua de mâine. Astfel, circa 63% dintre respondenți au indicat că se tem că vor pierde locul de muncă și vor intra în șomaj. Crește ponderea persoanelor nemulțumite de viața lor. Circa 2/3 dintre respondenți au menționat că au obținut în viață mult mai puțin decât ar merita conform studiilor și ocupației lor. Ca și în cazul grupului precedent, mai bine de 80% dintre respondenți nu sunt mulțumiți de

veniturile lor și consideră că ele sunt mult mai mici sau mai mici decât nevoile familiilor lor. Doar 17% au indicat că veniturile sunt egale cu nevoile familiilor lor sau sunt chiar puțin mai mari. Calitatea vieții respondenților din acest grup este mai redusă decât a celor din grupurile precedente. Astfel, ponderea persoanelor care s-au odihnit în ultimele 12 luni peste hotare este mai redusă – doar fiecare al patrulea respondent a indicat acest fapt. De asemenea, se reduce ponderea respondenților care pot să-și permită să întrețină un copil la studii peste hotare (de la 27% la 24%) și care beneficiază de servicii sociale calitative, cum ar fi conectarea la rețeaua centralizată de apă (de la 68% la 57%), conectarea la rețeaua centralizată de încălzire (de la 38% la 32%), dotări sanitare în interiorul locuinței (de la 72% la 60%), conectarea la internet (de la 80% la 48%). Ponderea persoanelor care posedă automobile funcționale este similară cu cea din grupul precedent și constituie 48%. Cu toate acestea, este mai mare ponderea persoanelor care au automobile mai vechi de 10 ani (61%). Autopozitionarea în clase sociale de asemenea diferă. Comparativ cu grupul precedent scade ponderea respondenților din clasa medie de sus (de la 13% la 10%) și a celor care s-au autopozitionat în clasa medie nucleu (de la 28% la 25%) și crește ponderea respondenților poziționați în clasa medie de jos (de la 46% la 51%) și în clasa de jos (de la 13% la 14%). Nivelul de activism social și politic este similar grupului de mai sus. Fiecare al cincilea respondent a indicat că a participat la acțiuni de protest în ultimii 5 ani.

În mediul muncitorilor necalificați, ponderea respondenților angajați cu contract de muncă este mult mai mică decât în grupurile precedente, constituind doar 39%. Tot atâtia beneficiază de asigurări sociale și medicale. Cu toate acestea, ponderea persoanelor care nu se tem de ziua de mâine, inclusiv de faptul că vor pierde locul de muncă și vor deveni șomeri, este destul de înaltă și constituie mai mult de 60%. Acest fapt poate fi explicat prin oferta mare de muncă necalificată pe piața muncii din Moldova și salariile

mici ale persoanelor care practică munci necalificate. Similar grupului precedent, mai bine de 2/3 dintre muncitorii necalificați sunt nemulțumiți de viața lor și consideră că au obținut mult mai puțin decât au meritat. Ponderea persoanelor care sunt nemulțumite de veniturile lor și consideră că acestea sunt mult mai mici sau puțin mai mici decât nevoile familiilor lor este mult mai mare decât în grupurile precedente și constituie peste 90%. Doar 9% au menționat că veniturile sunt egale cu nevoile sau chiar puțin mai mari. Calitatea vieții persoanelor din acest grup este de asemenea mai redusă. Ponderea persoanelor care au indicat că au fost la odihnă peste hotare în ultimele 12 luni este de trei ori mai mică decât în grupul precedent și constituie 7%. 98% dintre muncitorii necalificați au indicat că nu și-ar putea permite întreținerea unui copil la studii peste hotare în niciun caz. Ponderea persoanelor care beneficiază de anumite servicii publice este de asemenea foarte redusă. Doar 9% au menționat că locuința este conectată la sistemul centralizat de încălzire, 37% au toaletă, baie în locuințe și 49% sunt conectați la internet. Ponderea persoanelor care posedă automobile funcționale este mai mică decât în grupul anterior și constituie 34%, dintre care 82% – mai vechi de 10 ani. Comparativ cu grupul precedent scade ponderea respondenților din clasa medie de sus (de la 10% la 1%), a celor care s-au autopoziționat în clasa medie nucleu (de la 25% la 15%) și a celor poziționați în clasa medie de jos (de la 51% la 44%) și crește considerabil ponderea respondenților poziționați în clasa de jos (de la 14% la 40%). Respondenții din acest grup sunt mai puțin activi social și politic decât cei din grupurile precedente. Astfel, doar 16% dintre respondenți au indicat că au participat la acțiuni de protest în ultimii 5 ani.

În rezultatul analizei comparative a grupurilor socio-ocupaționale putem conchide următoarele: cu cât respondenții au un statut socio-ocupațional mai înalt, cu atât ei sunt mai protejați din punct de vedere economic

și social: au un loc de muncă asigurat pe o perioadă nedeterminată, beneficiază de asigurări sociale și medicale, sunt mai siguri în ziua de mâine și nu au frică de pierderea locului de muncă. Deși salariile continuă să fie destul de reduse și nu corespund nevoilor unei bune părți a populației, grupurile cu statut socio-ocupațional mai înalt au venituri medii lunare mai mari, fapt ce le asigură o calitate a vieții mai înaltă. Astfel, în grupurile cu statut socio-ocupațional mai înalt este mai mare ponderea respondenților care au locuințe bine amenajate și dotate cu echipament modern, autoturisme funcționale mai noi de 10 ani, care pot sa-și permită să întrețină un copil la studii peste hotare și să se odihnească peste hotare cel puțin o dată pe an. Respondenții din grupurile cu statut socio-ocupațional mai înalt se caracterizează și printr-un activism socio-politic mai avansat.

Stratificarea populației în funcție de venituri

În conformitate cu rezultatele cercetării sociologice, nivelul de venit al populației de asemenea poate servi drept criteriu de stratificare a populației. Din considerentul că este foarte dificil de a colecta date reale despre veniturile respondenților, noi am utilizat în cercetare în calitate de criteriu de stratificare percepțiile populației privind gradul de corespundere a veniturilor nevoilor familiilor lor. Astfel, în conformitate cu criteriul nominalizat, respondenții s-au distribuit în următoarele grupuri: respondenții care consideră că venitul lor este cu mult mai mic decât nevoile (57%), respondenții care consideră că venitul lor este puțin mai mic decât nevoile (24%), respondenții care consideră că veniturile lor corespund nevoilor familiilor lor (14%), respondenții care consideră că venitul lor este puțin mai mare decât nevoile familiilor lor (4%) și respondenții care consideră că veniturile lor sunt mult mai mari decât nevoile familiilor lor (1%) (Figura 2).

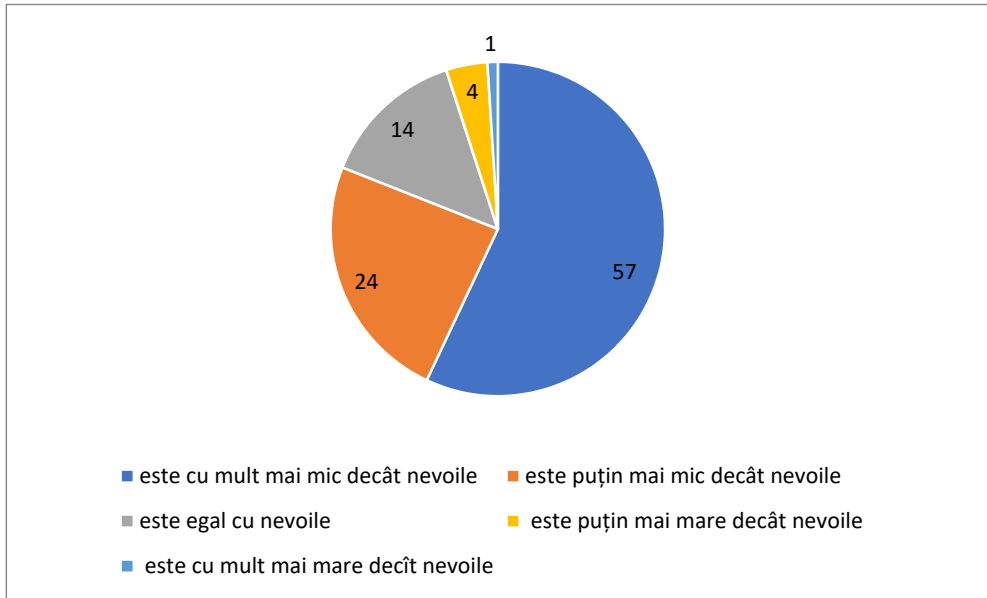

Figura 2: Distribuția respondenților în funcție de percepțiile lor privind veniturile de care dispun, %

Analiza comparativă a caracteristicilor acestor grupuri denotă următoarele:

În grupul de respondenți cu veniturile puțin mai mari decât nevoile, ponderea persoanelor cu nivel mediu și înalt de studii este foarte ridicată. Astfel, fiecare a doua persoană are un nivel mediu de studii, iar peste 40% dintre respondenți – nivel înalt de studii. Marea majoritate a persoanelor sunt angajate în câmpul muncii (93%), inclusiv 14% – peste hotarele țării. Destul de înaltă este ponderea persoanelor care muncesc 40 de ore și mai mult în fiecare săptămână (70%). Mai bine de jumătate dintre respondenți activează în sectorul privat (54%), unde salariile sunt mai mari și deseori condițiile de muncă sunt mai bune. Deși cea mai mare parte din ei (79%) sunt angajați în calitate de salariați, circa 9% au indicat că activează în calitate de patroni, iar 5% – de lucrători pe cont propriu. În fiecare a patra familie din acest grup (26%) cineva lucrează peste hotare și trimite resurse financiare pentru a întreține familia. Nivelul de trai al respondenților din acest grup este destul de înalt. Astfel, mai bine de 50% dintre respondenți au indicat că pot să întrețină un copil la studii peste hotare cu sau

fără limitări. Marea majoritate a respondenților dispun de anumite proprietăți: locuință proprie (68%) sau/și automobil funcțional (60%). Fiecare al doilea respondent a indicat că locuința lor este amplasată într-un loc prestigios și este reparată conform standardelor europene. Peste 80% dintre respondenți au menționat că locuința lor este dotată cu echipamente moderne și este conectată la internet. 70% dintre cei care dispun de automobil au indicat că acesta are o vechime de până la 10 ani. 2/3 dintre respondenți au indicat că sunt foarte satisfăcuți de viața lor în general. Majoritatea respondenților sunt interesați de politică, iar 14% au participat la proteste în ultimii 5 ani. Fiind întrebați la care clasă se atribuie, 12% dintre respondenți au indicat clasa medie de sus, 33% – clasa medie nucleu, 42% – clasa medie de jos și 13% – clasa de jos.

În grupul de respondenți cu venituri egale cu nevoile, ca și în grupul precedent este mare ponderea respondenților cu nivel înalt de studii (49%) și cu nivel mediu de studii (43%). Deși ponderea respondenților angajați în câmpul muncii este destul de înaltă, ea este mai redusă decât în grupul precedent cu

circa 8% și constituie 85%. Ponderea celor angajați la muncă peste hotare este puțin mai ridicată decât în grupul precedent (17%). Totodată, în acest grup este mai mare ponderea persoanelor care muncesc în calitate de patroni (15%). Similar grupului precedent, majoritatea respondenților muncesc foarte mult pentru a obține venituri mari și a-și satisface nevoile familiei. Astfel, peste 70% dintre respondenți au indicat că muncesc săptămânal 40 de ore și mai mult. Deși cei mai mulți respondenți (42%) muncesc în sectorul privat, comparativ cu grupul precedent, ponderea acestora este în descreștere cu circa 12%. În acest grup ponderea respondenților care au menționat că au pe cineva din familia apropiată care lucrează peste hotare și le trimite resurse financiare este mai mare cu 15% decât în grupul precedent și constituie 41%. Calitatea vieții respondenților din acest grup este similară grupului precedent, sau chiar mai ridicată. Astfel, 47% dintre respondenți au menționat că pot întreține cu sau fără limitări un copil la studii peste hotare. Peste 40% dintre respondenți au fost la odihnă peste hotare în ultimele 12 luni. 2/3 dintre respondenți posedă locuință proprie, care în 50% dintre cazuri este amplasată într-un loc prestigios. Peste 90% au menționat că locuința lor este dotată cu echipamente moderne. 2/3 dintre respondenți dispun de un automobil funcțional, iar fiecare al doilea automobil este mai nou de 10 ani. Activismul social și politic al membrilor acestui grup este destul de înalt. Astfel, fiecare a patra persoană a menționat că a participat la proteste politice în ultimii 5 ani. Similar grupului precedent 2/3 dintre respondenți au menționat că sunt satisfăcuți în general de viață. Cu toate acestea, peste 50% dintre respondenți s-au poziționat în clasa medie de jos sau în clasa de jos, 36% – în clasa medie nucleu și 9% – în clasa medie de sus.

Cu referință la grupul de respondenți care a indicat că veniturile sunt puțin mai mici decât nevoile, comparativ cu grupul precedent, scade ponderea persoanelor cu nivel înalt de studii (de la 49% la 35%) și crește ponderea respondenților cu nivel mediu de studii (de la

43% la 61%). Similar grupului precedent, peste 80% dintre respondenți sunt angajați în câmpul muncii. Cu toate acestea ponderea persoanelor care muncesc peste hotare este aproape de două ori mai redusă (9%). De asemenea, cu 7% este mai redusă și ponderea persoanelor care muncesc săptămânal 40 de ore și mai mult (63%). Ponderea persoanelor care muncesc în sectorul privat (41%) este mai mare decât a celor ce muncesc în sectorul public (35%) și este aproape similară grupului precedent. Ponderea respondenților care au indicat că muncesc în calitate de patroni este de trei ori mai mică decât în grupul precedent și constituie 5%. De asemenea cu 8% este mai mică ponderea respondenților care au indicat că au cel puțin un membru al familiei care muncește peste hotare și asigură financiar familia (33%). Calitatea vieții persoanelor din acest grup este mai redusă decât a celor din grupurile precedente. Astfel, este mai redusă cu 16% ponderea respondenților care au indicat că ar putea întreține un copil la studii peste hotare cu sau fără limitări (33%). Ponderea persoanelor care au menționat că au fost la odihnă peste hotare în ultimele 12 luni este cu 12% mai redusă decât în grupul precedent și constituie 28%. Doar 58% au indicat că au locuință proprie și 47% – că dispun de un automobil funcțional. Fiecare al doilea automobil este mai nou de 10 ani. Ponderea celor interesați de politică este similară grupului precedent și constituie circa 70%. Fiecare al patrulea respondent a participat la proteste în ultimii 5 ani. Deși circa 70% au indicat că sunt satisfăcuți de viață în general, ponderea persoanelor care s-au autopozitionat în clasa medie de jos și clasa de jos este cu ¼ mai mare decât în grupul precedent și constituie 80%. În clasa medie nucleu s-au poziționat 27% (ori cu 9% mai puțini decât în grupul de sus), iar în clasa medie de sus – 13%.

În grupul de respondenți care au indicat că veniturile de care dispun sunt cu mult mai mici decât nevoile, ponderea respondenților cu studii superioare și medii este puțin mai redusă decât în grupurile precedente. Astfel, fiecare al doilea respondent are nivel mediu

de studii, fiecare al treilea – un nivel înalt de studii și 13% – un nivel redus de studii. Ponderea persoanelor angajate în câmpul muncii este cu circa 10% mai redusă decât în grupul precedent și constituie în jur de 70%. Este mai redusă și ponderea respondenților care muncesc peste hotare – circa 6%, precum și ponderea celor care muncesc mai mult de 40 de ore pe săptămână (puțin mai mult de jumătate). Ponderea persoanelor care muncesc în sectorul public (43%) depășește ponderea celor angajați în sectorul privat (31%). Marea majoritate a celor angajați muncesc în calitate de salariați. Doar 2% au indicat că sunt patroni și 4% că muncesc pe cont propriu. Ca și în grupul precedent, fiecare al treilea respondent a menționat că are cel puțin un membru al gospodăriei care muncește peste hotare și susține financiar familia. Calitatea vieții acestui grup de persoane este mai redusă comparativ cu grupurile precedente. Marea majoritate a respondenților (mai bine de 80%) au menționat că nu s-au odihnit peste hotare în ultimele 12 luni și tot atâtia nu își pot permite să întrețină un copil la studii peste hotare. Deși ca și în grupul precedent peste 50% dintre respondenți dețin locuințe în proprietate și 46% – un automobil funcțional, în cazul a mai bine de 80% locuințele necesită reparație și mai bine de 2/3 posedă automobile mai vechi de 10 ani. Ponderea celor interesați de politică este puțin mai redusă decât în grupurile precedente și constituie circa 67%. Fiecare al cincilea respondent a indicat că a participat la proteste în ultimii 5 ani. Ponderea persoanelor satisfăcute de viață este mai redusă cu circa ¼ decât în grupul precedent. Astfel, doar fiecare al doilea a indicat că este satisfăcut de viața lor în general. Fiind întrebați la care clasă se atribuie, 62% au indicat clasa medie de jos și clasa de jos, 24% – clasa medie nucleu și 14% – clasa medie de sus.

Analiza disparităților pe grupuri de populație cu nivel diferit de venit a evidențiat următoarele: în grupurile de populație cu nivel de venituri egale cu nevoile sau puțin mai mare decât nevoile este mai mare ponderea respondenților cu nivel înalt de

studii, angajați în sectorul privat, care au mai multe surse de venit (ei sau membrii familiei lor muncesc peste hotarele țării, sunt angajați la câteva locuri de muncă, muncesc mai mult de 40 de ore pe săptămână). În aceste grupuri de asemenea este mai mare ponderea celor care sunt angajați în calitate de patroni sau pe cont propriu. Și viceversa: în grupurile cu nivel de venit puțin mai redus sau cu mult mai redus decât nevoile este mai mare ponderea persoanelor cu nivel de studii medii, a celor angajați în sectorul public și care muncesc mai puțin de 39 de ore pe săptămână. În aceste grupuri este mai mică ponderea persoanelor angajate la muncă peste hotare sau care au pe cineva din membrii familiei plecați la muncă peste hotare.

Grupurile cu nivel mai înalt de bunăstare se caracterizează și printr-o calitate a vieții mai înaltă. Astfel, în grupurile care au venituri egale cu nevoile sau puțin mai mari decât nevoile, este mai mare ponderea persoanelor care s-au odihnit peste hotare în ultimele 12 luni și își pot permite să întrețină un copil la studii peste hotare, posedă o locuință proprie amplasată într-un raion prestigios, bine dotată cu echipament modern, dețin în proprietate un autoturism funcțional cu o vechime mai mică de 10 ani. În grupurile cu nivel de venit puțin mai mic sau cu mult mai mic decât nevoile este mai mare ponderea respondenților care nu au oportunități de a se odihni peste hotare sau de a întreține un copil la studii peste hotare. Deși o bună parte dintre respondenți au locuințe proprii, cea mai mare parte dintre ele necesită reparații și nu sunt dotate cu echipament și mobilier modern. Este mai mică ponderea respondenților care au în proprietate automobil funcțional și este mai mare rata automobilelor mai vechi de 10 ani.

Analiza răspunsurilor la întrebarea pentru ce folosesc remitențele pe grupuri de venit a scos în evidență o tendință interesantă. Astfel, în grupurile cu venituri mai mari decât nevoile este mult mai mare decât în alte grupuri ponderea celor care folosesc remitențele pentru procurarea bunurilor de folosință durabilă, pentru economii, pentru dezvoltarea

afacerilor sau pentru distracții. În schimb, marea majoritate a respondenților din grupurile cu venituri mult mai mici, mai mici sau egale cu nevoile folosesc remitențele pentru cheltuieli curente în gospodărie sau procurarea/reparația/construcția locuinței.

Manifestarea activismului politic este mai mare în grupurile cu nivel de venit puțin mai mare, egal sau puțin mai mic decât nevoile familiei și este mai redusă în grupurile cu nivel de venit mult mai mare sau mult mai mic decât nevoile familiei. Acest fapt denotă că grupurile periferice sunt mai axate pe alte probleme decât politica.

Cercetarea, de asemenea, a scos în evidență faptul că respondenții din grupurile cu venit mai mare sunt mai satisfăcuți de viață în general, de casa/apartamentul lor și de veniturile lor decât respondenții din grupuri cu venituri mai mici/mult mai mici. Nivelul ve-

niturilor influențează și percepția respondenților privind apartenența la o clasă socială. Astfel, în cazul grupurilor de respondenți cu nivel de venit mult mai mic sau puțin mai mic decât nevoile familiei, ponderea persoanelor care s-au autodeterminat în clasa de jos sau clasa medie de jos este mai mare decât în grupurile cu nivel mai înalt de venit. În schimb, în ultimele grupuri, ponderea persoanelor care s-au autodeterminat drept clasă medie nucleu este mult mai mare.

Stratificarea populației în funcție de poziția socială

Conform cercetării clasei medii, circa 12% dintre respondenți s-au autoidentificat cu clasa medie de sus, 27% – cu clasa medie nucleu, 43% – cu clasa medie de jos și 18% – cu clasa de jos (Figura 3).

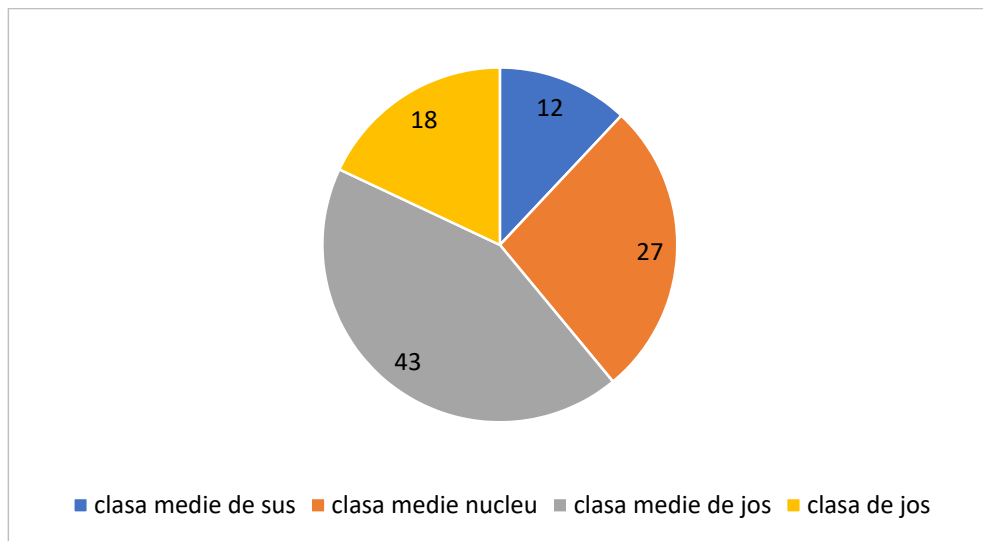

Figura 3: Distribuția respondenților conform autoidentificării cu clasa socială, %

În grupul de respondenți care s-au autoidentificat cu clasa medie de sus, este mai mare ponderea respondenților cu nivel înalt de studii (44%) și cu nivel mediu de studii (43%) și este mai redusă ponderea persoanelor cu nivel redus de studii (13%). Ponderea specialiștilor de rang înalt cu nivel superior de calificare și a celor cu nivel mediu de calificare constituie mai bine de 80% dintre

respondenți. Mai bine de 80% dintre respondenți sunt angajați în câmpul muncii, inclusiv 10% – peste hotarele țării. 2/3 dintre respondenți muncesc mai mult de 40 de ore săptămânal. Ponderea persoanelor angajate în sectorul public (50%) depășește ponderea celor angajați în sectorul privat (40%). Circa 8% dintre respondenți sunt patroni și alte 8% – lucrători pe cont propriu. Marea majoritate

(circa 80%) sunt angajați cu contract de muncă și beneficiază de asigurări sociale și medicale. Peste 40% au un venit mediu lunar pe lună mai mare de 5.000 de lei (după deducerea tuturor taxelor și impozitelor), 35% – între 2.000 și 5.000 de lei și 23% – până la 2.000 de lei. Sursele principale de venit sunt salariile (91%), activitatea individuală agricolă (19%), pensiile (14%), remitențele (12%) și veniturile din proprietăți. Fiecare al doilea respondent are locuință amplasată într-un loc prestigios. Circa 38% au menționat că locuința lor este reparată conform standardelor europene, peste 80% au locuințele conectate la rețeaua centrală de apă și dispun de dotări sanitare în casă, peste 80% au locuințele conectate la internet, iar 48% – la rețeaua de gaz. Mai bine de 50% dintre respondenți dispun de un automobil funcțional. Fiecare al doilea automobil este mai nou de 10 ani. 37% dintre respondenți au indicat că s-au odihnit peste hotare în ultimele 12 luni. 41% dintre respondenți au menționat că pot să întrețină un copil la studii peste hotare cu sau fără limitări.

În grupul de respondenți care s-au auto-identificat cu clasa medie nucleu, ponderea persoanelor cu nivel înalt de studii este similară grupului precedent (44%). În schimb crește ponderea respondenților cu nivel mediu de studii de la 43% la 51% și descrește ponderea persoanelor cu nivel de studii redus de la 13% la 5%. Comparativ cu grupul precedent descrește cu mai bine de 10% ponderea conducătorilor de rang înalt, specialiștilor cu nivel superior de calificare și a specialiștilor cu nivel mediu de calificare, funcționarilor administrativi, lucrătorilor în servicii (circa 70%) și crește ponderea lucrătorilor calificați în agricultură, a muncitorilor calificați. Ca și în grupul precedent mai bine de 80% dintre respondenți sunt angajați în câmpul muncii, inclusiv 7% dintre ei care muncesc peste hotarele țării. 2/3 dintre respondenți muncesc mai mult de 40 de ore pe săptămână. Ponderea persoanelor angajate în sectorul public (peste 50%) depășește ponderea celor angajate în sectorul privat (40%). Peste 80% sunt angajați cu contract

de muncă și beneficiază de asigurări sociale și medicale. Ponderea persoanelor care au un venit mediu lunar mai mare de 5.000 de lei (după deducerea tuturor taxelor și impozitelor) este similară cu cea din grupul precedent (40%), însă crește cu 13% ponderea persoanelor care au un venit mediu lunar între 2.000 și 5.000 de lei (48%) și descrește cu 15% ponderea celor care au un venit mediu lunar până la 2.000 de lei (8%). Sursele principale de venit sunt salariile (91%), pensiile (17%), activitatea individuală agricolă (13%). Ca și în grupul precedent, fiecare al doilea respondent are locuință amplasată într-un loc prestigios, circa 38% au menționat că locuința lor este reparată conform standardelor europene, peste 80% au locuințele conectate la rețeaua centrală de apă și dispun de dotări sanitare în casă, circa 40% au locuințele conectate la rețeaua de gaz, peste 80% au locuințele conectate la internet. Mai bine de 50% dintre respondenți dispun de un automobil funcțional, însă comparativ cu grupul precedent, rata automobilelor mai noi de 10 ani este mai redusă și constituie 43%. Cu 7% este mai redusă și ponderea respondenților care s-au odihnit peste hotare în ultimele 12 luni (31%) și cu 10% a celor care pot să întrețină un copil la studii peste hotare cu sau fără limitări (31%).

În grupul de respondenți care s-au auto-identificat cu clasa medie de jos, scade cu 11% ponderea celor cu nivel înalt de studii (33%) și crește cu 7% ponderea respondenților cu nivel mediu de studii (58%). Totodată crește ponderea persoanelor cu nivel redus de studii de la 5% la 9%. Comparativ cu grupul precedent descrește puțin ponderea conducătorilor de rang înalt, specialiștilor cu nivel superior de calificare (26%), precum și a specialiștilor cu nivel mediu de calificare, funcționarilor administrativi, lucrătorilor în servicii (45%) și crește ponderea lucrătorilor calificați în agricultură, silvicultură, muncitori calificați (21%). Peste 80% sunt angajați în câmpul muncii, inclusiv 9% care lucrează peste hotarele țării. 2/3 dintre respondenți muncesc mai mult de 40 de ore și mai mult pe săptămână. Ponderea

persoanelor angajate în sectorul public este egală cu cea a persoanelor angajate în sectorul privat și constituie mai bine de 40%. Comparativ cu grupul precedent scade cu 2% ponderea persoanelor care au un venit mediu lunar pe lună mai mare de 5.000 de lei după deducerea tuturor taxelor și impozitelor (38%) și cu 3% ponderea celor care au un venit mediu lunar între 2.000 și 5.000 de lei (45%) și crește cu 9% ponderea celor care au un venit de până la 2.000 de lei (17%). Comparativ cu grupul precedent scade ponderea respondenților care au în calitate de sursă principală de venit salariul (de la 91% la 88%) și crește ponderea celor care au în calitate de sursă principală de venit activitatea individuală agricolă (de la 13% la 28%) și a celor care au în calitate de sursă de venit pensiile (de la 17% la 23%). Calitatea vieții acestui grup de persoane este mai redusă. Astfel, se reduce cu 20% ponderea persoanelor care au locuințe conectate la rețeaua centrală de apă (60%) și care au dotări sanitare în casă. De asemenea se reduce ponderea respondenților care au casa conectată la sistem central de încălzire (de la 40% la 33%). Deși ponderea persoanelor care au un automobil funcțional este similară grupului precedent și constituie în jur de 50%, este mai mare rata automobilelor mai vechi de 10 ani (peste 60%). Cu 6% mai redusă este ponderea respondenților care s-au odihnit peste hotare în ultimele 12 luni, precum și ponderea respondenților care-și pot permite cu sau fără limitări să întrețină un copil la studii peste hotare (25%).

În grupul de respondenți care s-au auto-identificat cu clasa de jos, comparativ cu grupul precedent, scade ponderea celor cu studii superioare cu 7% (26%), iar a celor cu studii medii – cu 3% (55%). Totodată crește ponderea respondenților cu nivel redus de studii cu 10% (19%). De asemenea se observă o scădere cu 6% a ponderii conducătorilor de rang înalt, specialiștilor cu nivel superior de calificare (20%); o scădere cu 6% a ponderii specialiștilor cu nivel mediu de calificare, funcționarilor administrativi, lucrătorilor în servicii (39%); o scădere cu 3% a ponderii

lucrătorilor calificați în agricultură, silvicultură, muncitorilor calificați (18%) și o creștere a ponderii muncitorilor necalificați (20%). Comparativ cu grupul precedent scade ponderea persoanelor angajate în câmpul muncii cu aproximativ 20% (62%) și crește ponderea persoanelor neangajate (de la 20% la 38%). Ponderea persoanelor angajate peste hotarele țării este similară cu grupul precedent și constituie în jur de 10%. Ponderea persoanelor angajate care muncesc mai mult de peste 40 de ore pe săptămână scade considerabil cu circa 30% și constituie 41%. Ponderea persoanelor angajate în sectorul privat (44%) depășește puțin ponderea celor angajați în sectorul public (40%). Crește considerabil ponderea persoanelor angajate în sectorul informal și în gospodăriile casnice (17%). 7% dintre respondenți sunt patroni și 9% – lucrători pe cont propriu. Comparativ cu grupul precedent ponderea persoanelor care au un venit mediu lunar pe lună mai mare de 5.000 de lei (după deducerea tuturor taxelor și impozitelor) scade cu 23% și constituie 15%. Ponderea persoanelor care au un venit între 2.000 și 5.000 de lei este similară cu grupul precedent și constituie 45%, iar ponderea persoanelor care au un venit de până la 2.000 de lei crește cu 23% și constituie 40%. Comparativ cu grupul precedent scade ponderea respondenților care au în calitate de sursă principală de venit salariul (de la 88% la 67%) și crește ponderea celor care au în calitate de sursă principală de venit activitatea individuală agricolă (de la 28% la 40%) și a celor care au în calitate de sursă de venit pensiile (de la 23% la 33%). Calitatea vieții acestui grup de persoane este mult mai redusă decât a celor din grupurile precedente. Astfel, doar fiecare al treilea are locuința conectată la sistemul centralizat de apă și dispune de dotări sanitare în casă, 19% au locuințele conectate la sistem centralizat de încălzire, iar fiecare al doilea – la internet. Fiecare al treilea respondent a menționat că are un automobil funcțional. Fiecare al doilea automobil este mai nou de 10 ani. Ponderea respondenților care s-au odihnit peste hotare în ultimele 12

luni este în jumătate mai redusă comparativ cu grupul precedent și constituie 12%. Ponderea persoanelor care au menționat că ar putea să întrețină cu sau fără limitări un copil la studii peste hotare este cu 9% mai redusă decât în grupul precedent și constituie 14%.

Așadar, în rezultatul analizei comparative a grupurilor de respondenți structurate în funcție de autopozitionarea în clase putem conchide următoarele: În conformitate cu autopozitionarea respondenților, pentru Republica Moldova este caracteristică o societate de tip A, cu o mică elită la vârf, puține persoane la mijloc și multe persoane la bază sau în clasele de jos. Factorii care au determinat autopozitionarea persoanelor în clase au fost statutul socio-ocupational, studiile, veniturile, starea proprietăților și modul de viață. Astfel, în grupurile de respondenți care s-au autopozitionat în clasele medie de sus și medie nucleu este mai mare ponderea respondenților cu nivel înalt de studii, angajați în calitate de conducători de diferite niveluri, specialiști cu nivel superior și mediu de calificare, care au salarii mai mari de 5.000 de lei. În aceste grupuri este mai mare ponderea persoanelor angajate în câmpul muncii, în special în sectorul public. Majoritatea persoanelor muncesc mai mult de 40 de ore săptămânal. Deși au mai multe surse de venit, sursa principală de venit în cazul a 90% dintre respondenți este salariul. În grupurile de respondenți care s-au autopozitionat în clasa medie de jos și clasa de jos, este mai mare ponderea respondenților cu nivel mediu sau nivel redus de studii, a lucrătorilor calificați din agricultură, silvicultură, a muncitorilor calificați. În grupul autopozitionat în clasa de jos este mai mare ponderea muncitorilor necalificați decât în alte grupuri. Ponderea persoanelor angajate în câmpul muncii este mai redusă decât în celelalte grupuri. Scade ponderea persoanelor pentru care salariul constituie sursa principală de venit și crește ponderea persoanelor pentru care activitatea individuală agricolă și pensiile constituie una dintre sursele principale de venit. Scade ponderea persoanelor care au salarii mai înalte și

crește ponderea persoanelor cu salarii medii și joase.

Calitatea vieții diferă în aceste grupuri. Astfel, cei autopozitionați în clasa medie de sus și clasa medie nucleu au mai multe proprietăți, inclusiv case și mașini funcționale. Casele sunt situate în zone mai privilegiate și este mai mare ponderea respondenților care au indicat că locuințele lor sunt reparate conform standardelor europene, sunt conectate la rețelele de apă și de gaz, la internet. De asemenea, în mediul acestor grupuri este mai mare ponderea respondenților care își pot permite să se odihnească peste hotare cel puțin o dată în an și să întrețină un copil la studii peste hotare cu sau fără limitări. În cazul celor autopozitionați în clasa medie de jos și clasa de jos, este mai redusă ponderea respondenților care dețin în proprietate case și automobile, rata automobilelor noi în proprietate este mult mai mică, accesul la servicii centralizate de apă și de încălzire este mai limitat. Aceste grupuri de persoane în mare parte nu își pot permite să se odihnească peste hotare cu familia cel puțin o dată în an sau să întrețină un copil la studii peste hotare cu sau fără limitări.

Respondenții care s-au autopozitionat în clasa medie de sus și clasa medie nucleu sunt mai optimiști și au menționat în mai mare parte îmbunătățirea situației financiare a familiei lor comparativ cu acum un an (25% și 16%) decât acei care s-au autopozitionat în clasa medie de jos și clasa de jos (10% și 4%).

Aceeași situație poate fi observată și în cazul analizei răspunsurilor respondenților la întrebarea cum va fi situația lor financiară peste un an. 43% din clasa medie de sus, 32% din clasa medie nucleu, 21% din clasa medie de jos și 11% din clasa de jos cred că situația lor financiară va fi mai bună, mult mai bună peste un an.

Respondenții din clasele medie de sus și medie nucleu sunt mai interesați de politică și în mai mare parte s-au implicat în protest în ultimii 5 ani. Ei de asemenea se duc mai activ la alegeri.

Majoritatea respondenților autopozitionați în toate clasele consideră că promovarea pe scara politică, socială și economică în Republica Moldova depinde de următoarele aspecte: banii, relațiile și apartenența de partid. Studiile, munca asiduă, responsabilitatea, spiritul de inițiativă au fost plasate pe locuri mai joase în lista de priorități.

Estimarea clasei medii în Republica Moldova

În rezultatul analizei grupurilor sociale structurate în funcție de statutul socio-ocupational, nivel de venit și poziție socială, am identificat grupurile sociale care ar corespunde mai mult parametrilor clasei medii sau ar fi un potențial pentru dezvoltarea clasei medii, și anume: 1) specialiștii cu nivel mediu de calificare, funcționari administrativi și lucrători în servicii; 2) persoanele care au un

nivel de venit egal sau puțin mai mare decât nevoile; 3) persoanele care s-au autoidentificat cu clasa medie. Grupurile au fost identificate în baza următorilor parametri care caracterizează clasa medie: 1) ocupă o poziție socială de mijloc între alte grupuri sociale și îndeplinește o funcție interactivă de mediator social pentru acestea; 2) este o parte a societății destul de înstărită, care dispune de proprietăți ce îi asigură un nivel de independență economică și o libertate în alegerea activității; 3) îmbină în rândurile sale cele mai calificate cadre ale societății, care se caracterizează prin profesionalism, potențial mare de activitate și activism civic; 4) constituie o parte mare a societății și au un rol de purtători ai intereselor sociale și de purtători ai culturii naționale exprimate prin norme, modele de comportament, mod de viață. În Tabelul de mai jos sunt descrise grupurile date în funcție de parametri.

Table 1: Descrierea grupurilor sociale care au potențial pentru dezvoltarea clasei medii, în funcție de anumiți parametri, elaborat de autori

	Specialiști cu nivel mediu de calificare, funcționari administrativi și lucrători în servicii	Persoane care au un nivel de venit egal sau puțin mai mare decât nevoile	Persoane care s-au autopozitionat în clasa medie
Ocupă o poziție socială de mijloc între alte grupuri sociale	+	+	+
Este o parte a societății destul de înstărită, care dispune de proprietăți	+	+	+-
Îmbină în rândurile sale cele mai calificate cadre ale societății	+	+	+-
Constituie o parte mare a societății și au un rol de purtători ai intereselor sociale	+	+	+-

În conformitate cu analiza literaturii tematice, în special cercetările sociologice efectuate de către T. Zaslavscăia și Gromova (1998), persoanele care fac parte din clasa medie nucleu ar trebui să îmbine în sine toți cei trei parametri: 1) specialiști cu nivel mediu de

calificare, funcționari administrativi și lucrători în servicii; 2) persoană care are un nivel de venit egal sau puțin mai mare decât nevoile sale; 3) persoană care s-a autopozitionat în clasa medie. Persoanele care îmbină în sine doar doi parametri (specialiști cu

nivel mediu de calificare, funcționari administrativi și lucrători în servicii+ persoană care are un nivel de venit egal sau puțin mai mare decât nevoile sale/ori specialiști cu nivel mediu de calificare, funcționari administrativi și lucrători în servicii+ persoană care s-au autopozitionat în clasa medie/ori persoană care are un nivel de venit egal sau puțin mai mare decât nevoile sale + persoană care s-au autopozitionat în clasa medie) fac

parte dintr-un grup situat între clasa medie nucleu și clasa de jos și constituie așa-zisul potențial pentru dezvoltarea clasei medii nucleu în viitorul apropiat. Persoanele care posedă doar o singură caracteristică din cele trei enunțate mai sus sunt considerate drept clasă medie de jos.

Rezultatele analizei efectuate de noi sunt prezentate în Diagrama Wenn Euler (Figura 4).

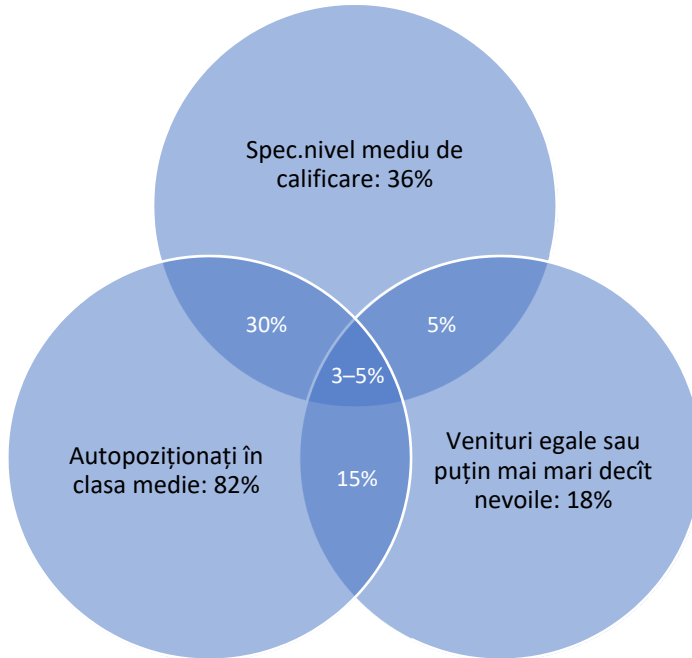

Figura 4: Distribuția respondenților în funcție de parametrii caracteristici clasei medii, elaborată de autori

Astfel, din Figura de mai sus putem concluziona următoarele:

1. Ponderea persoanelor care îmbină cel puțin un singur parametru este următoarea: persoane autopozitionate în clasa medie – 82%, specialiști cu nivel mediu de calificare, funcționari administrativi și lucrători în servicii – 36%, persoane care au venituri egale sau puțin mai mari decât nevoile familiilor lor – 18%. Aceste categorii de persoane pot fi considerate clasa medie de jos.
2. Ponderea persoanelor care îmbină cel puțin doi parametri: a) specialiști cu nivel

mediu de calificare, funcționari administrativi și lucrători în servicii, care s-au autopozitionat în clasa medie – 30%; b) specialiști cu nivel mediu de calificare, funcționari administrativi și lucrători în servicii, care au un venit egal sau puțin mai mare decât nevoile familiilor lor – 5%; c) Persoane care s-au autopozitionat în clasa medie și au un venit egal sau puțin mai mare decât nevoile familiilor lor – 15%. Aceste categorii de persoane care îmbină cel puțin doi parametri fac parte din așa-zisa proto-clasă medie sau reprezintă stratul mediu dintre clasa medie de jos și clasa

medie nucleu. Anume acest strat necesită o cercetare aprofundată în vederea evidențierii condițiilor necesare pentru crearea unor oportunități și condiții de bază pentru dezvoltarea clasei medii nucleu în Republica Moldova.

3. Ponderea persoanelor care îmbină trei caracteristici de bază a) specialiști cu nivel mediu de calificare; funcționari administrativi și lucrători în servicii, b) persoane care s-au autopozitionat în clasa medie și c) persoane care au un venit egal sau puțin mai mare decât nevoile familiei lor și formează clasa medie nucleu, sau acea clasă ce constituie pilonul stabilității sociale și al dezvoltării în orice țară, și care este în jur de 3–5%.

Concluzii

Cercetarea structurii sociale din Republica Moldova a scos în evidență faptul că populația țării este stratificată în mai multe grupuri sociale în funcție de statutul ocupațional, bunăstarea materială și autopozitionarea socială. La baza stratificării sociale sunt inegalitățile de ordin economic, social și politic. Poziționarea indivizilor în diferite straturi/grupuri este determinată de nivelul de studii, statutul socio-ocupațional și nivelul de bunăstare. Astfel, cu cât persoanele au un nivel de studii mai înalt, ocupă o poziție profesională mai înaltă, au un nivel de bunăstare mai înalt cu atât mai mare este șansa lor de a fi poziționate în grupurile de sus și viceversa: cu cât persoanele au un nivel de studii mai redus, o poziție profesională mai joasă și un nivel de bunăstare mai redus cu atât este mai probabil ca ele să fie poziționate în grupurile de jos. Calitatea vieții persoanelor pozițio-

nate în diferite grupuri sociale diferă substanțial. Astfel, în grupurile poziționate mai sus persoanele au un nivel de viață mai înalt, dispun de mai multe proprietăți, au un acces mai mare la bunurile publice și la serviciile sociale comunitare (sistem centralizat de apă, sistem centralizat de încălzire, internet etc.), au posibilități mai mari pentru o odihnă mai calitativă și pentru a oferi studii mai bune copiilor lor. În grupurile poziționate mai jos calitatea vieții persoanelor este mai redusă, dispun de mai puține proprietăți, deseori proprietățile sunt învechite și necesită reparații, accesul la diferite servicii și bunuri este destul de redus, au posibilități mai limitate pentru o odihnă calitativă.

Clasele sociale continuă să fie o expresie a stratificării sociale în Moldova. Astfel, conform cercetării, putem concluziona că noi avem o societate destul de polarizată, cu un număr mic de persoane bogate la vârful piramidei și cu un număr foarte mare de persoane sărace la baza piramidei. Clasa medie nu este eterogenă, și la rândul ei poate fi divizată în clasa medie de jos, clasa medie nucleu și clasa medie de sus. Clasa medie nucleu este similară după caracteristicile sale clasei medii din țările occidentale. Ea se caracterizează prin următoarele: statut socio-ocupațional înalt, nivel de bunăstare înalt și autopozitionare în clasa medie. Anume clasa medie nucleu este considerată baza unei societăți sustenabile, orientată spre dezvoltare. Conform cercetării, ponderea clasei medii nucleu este foarte mică în Republica Moldova și constituie doar 3–5%. Totodată, conform cercetării, între clasa medie de jos și clasa medie nucleu a fost evidențiat un strat de populație care variază de la 5% la 30%, în funcție de parametrii pe care îi îmbină. Acest grup social, denumit și proto clasă medie, în anumite condiții poate completa clasa medie nucleu.

Bibliografie

- Avraamova, E. (2002) Formarea clasei medii în Rusia: definiții, metodologii, evaluări calitative. *Științele sociale și contemporaneitatea*, 1, 17–24. Disponibil la <http://ecsocman.hse.ru/data/799/893/1231/2.pdf>. Accesat în 3 februarie 2019.
- Giddens, A. (2009) *Sociology*. Cambridge, UK; Malden, MA: Polity Press. Disponibil la http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Sociolog/gidd/07.php. Accesat în 2 februarie 2019.
- Juc, V. și Spătaru, T. (2014) *Stratificarea socială în condițiile transformării societății în Republica Moldova*. Chișinău: Institutul de Științe Juridice și Politice, 11.
- Malcoci, L. și Mocanu, V. (2017) *Premisele constituirii clasei medii în Republica Moldova. Studiu sociologic*. Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice și Politice.
- Muller, I. și Brien P. (2009) Social Inequality survey. Disponibil la https://dbk.gesis.org/dbksearch/file.asp?file=ZA5400_bq.pdf. Accesat în 2 februarie 2019.
- Parsons, P. (1949) *Essays in Sociological Theory*. Glencoe, Illinois: Free Press, 166.
- Pressman, S. (2015) Defining and Measuring the Middle Class, *Working Paper*, 007, American Institute for Economic Research. Disponibil la <https://www.aier.org/sites/default/files/Files/Documents/Standard/WP007-Middle%20Class.pdf>. Accesat în 2 februarie 2019.
- Pressman, S. (2016) *Measuring the middle class. Research brief*. American Institute for Economic Research. Disponibil la <https://www.aier.org/research/measuring-middle-class>. Accesat în 3 februarie 2019.
- Shortell, T. (2013) Weber's Theory of Social Class. *Courses*. Disponibil la <http://www.brooklynoc.org/courses/43.1/weber.html>. Accesat în 2 februarie 2019.
- Sobolev, A. (2013) *Abordări diferențiate asupra cercetării modelului societății rusești contemporane*. Autoreferat în teza de candidat în științe sociologice. Moscova. Disponibil la <http://www.dissercat.com/content/differentsiatsiya-podkhodov-k-issledovaniyu-srednegoklassa-v-stratifikatsionnoi-modeli-sovr>. Accesat în 2 februarie 2019.
- Sorokin, P. (1959) *Social and Cultural Mobility*, Free Press, 11. Disponibil la <http://media.pfeiffer.edu/lride-ner/DSS/Sorokin/SOCMOBLT.HTML>. Accesat în 2 februarie 2019.
- Zaslavscia, T. și Gromova, R. (1998) Despre clasa medie în societatea rusă. *Lumea Rusiei*, 4, 3–22. Disponibil la <https://cyberleninka.ru/article/n/k-voprosu-o-srednem-klasse-rossiyskogo-obschestva.pdf>. Accesat în 2 februarie 2019.